

ків. Найвища маса 1000 зерен була зафіксована у 2013 р. Так, у сорту Подолянка цей показник становив 46,0 г, Зоря України – 43,9, гібридних номерів – 43,4–55,2 г. У номерів 261/12 і 267/12 він був істотно вищим за показники стандартів і дорівнював відповідно 55,2 і 51,2 г. У решти номерів маса 1000 зерен знаходилась у межах 43,4–49,1 г. У 2014 р. маса 1000 зерен у сорту Подолянка і пшениці озимої спельти становила відповідно 42,1 і 43,7 г. У досліджуваних зразків цей показник коливався в межах 44,1–48,6 г. Так, зразки 264/12 і 265/12 мали масу 1000 зерен нижчу за показник сорту Зоря України відповідно на 1,1 і 0,6 г, тобто різниця була несуттєвою. Значення решти гібридних популяцій були істотно вищими за показники вихідних батьківських форм і коливались в межах 44,6–47,3 г.

Отже, протягом двох років досліджень у гібридних зразків 261/12 і 266/12, отриманих від схрещування сортів Подолянка та Зоря України, показник маси зерен з одного колоса був найвищим і становив відповідно 1,97 і 2,11 г. Висока маса 1000 зерен відмічена у гібридних популяцій 261/12 і 267/12, значення яких (49,3 і 51,9 г) також перевищило вихідні батьківські форми.

УДК 631.523:631.527:633.1

С.М. СІЧКАР

Інститут фізіології рослин і генетики Національної академії наук України

ХАРАКТЕР УСПАДКУВАННЯ ОЗНАК ДОВЖИНИ КОЛОСА ТА КІЛЬКОСТІ КОЛОСКІВ У КОЛОСІ ГІБРИДІВ F₂ T. SPELTA × T. AESTIVUM

Пшениця спельта (*Triticum spelta* L.) – вид плівчастої пшениці, геном якої A^uA^vBBDD близько споріднений з гексаплоїдною м'якою пшеницею (*T. aestivum* L.). Генетика м'яких пшениць, і зокрема спельти, вивчається з XIX століття. Встановлено низку генів, які контролюють морфологічні ознаки. Сучасні дослідження засвідчили, що фенотипові ознаки колоса у гексаплоїдних пшениць роду *Triticum* L. визначаються головними генами, які мають сильний плейотропний ефект на фенотип рослини і тому мають велике практичне значення. Разом з тим характер успадкування морфологічних ознак у гібридів спельти з м'якою пшеницею досліджено недостатньо. У зв'язку з цим метою наших досліджень було вивчення характеру успадкування ознак довжини колоса та числа колосків у колосі у простого та беккросних гібридів F₂ спельти з м'якою пшеницею. Вивчалися по 250 рослин простого та беккросних гібридів другого покоління таких комбі-

націй: (*T. spelta* х Подолянка), (Наталка х (*T. spelta* х Наталка)), (*T. spelta* х (Наталка х *T. spelta*)).

Порівнюючи кількісні показники ознак колоса в простого гібрида F_2 (*T. spelta* х Подолянка) та його батьківських форм, встановлено, що гібрид дещо перевершував за всіма показниками батьківське середнє значення. Однак лише за ознакою числа колосків у колосі достовірно переважав середнє батьківських форм, що вказує на адитивну взаємодію детермінуючих цю ознаку генів різних видів пшениці. Рослини бекросних гібридів F_2 (Наталка х *T. spelta*) х Наталка) та (*T. spelta* х (Наталка х *T. spelta*)) мали однакову довжину колоса (13,4 см), що дещо перевершувало батьківське середнє значення (12,2 см) та достовірно відрізнялися від рослин м'якої пшениці за цим показником, що ще раз підтвердило певне домінування гена/(ів) спельти, який контролює дану ознаку. Індекс щільності колоса (13,4 та 15,3 відповідно), навпаки, дещо поступався середнім параметрам батьківських форм (16,2) і успадковувався за проміжним типом.

Таким чином, довжина колоса у досліджених нами простого та бекросних гібридів F_2 перевершувала показники батьківських середніх значень та наближалася до довжини колоса спельти, що свідчить про домінування гена/(ів) спельти при успадкуванні цієї ознаки у гібридів. Встановлено, що середнє число колосків у колосі у простого гібрида в поколінні F_2 достовірно перевищувало число колосків у батьківських форм, що свідчить про адитивну взаємодію генів спельти та пшениці, які контролюють дану ознаку. Індекс щільності колоса у простого та бекросних гібридів F_2 був достовірно меншим цього показника м'якої пшениці та наближався до показників спельти, що також свідчить про домінування гена/(ів) спельти при успадкуванні цієї ознаки у гібридів.

УДК: 633.11:575

О.В. ТВЕРДОХЛІБ¹, Г.Є. АКІНІНА¹, В.В. ПОЗДНЯКОВ², О.В. АНЦИФЕРОВА²,
В.М. ПОПОВ¹, Р.Л. БОГУСЛАВСЬКИЙ²

¹ Всеукраїнський науковий інститут селекції, Україна

² Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН, Україна

ВЛАСТИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ОДНОЗЕРНЯНКИ *T. MONOCOCCUM* L.

Культурна однозернянка (*Triticum monococtum* L.) – це пшениця з диплоїдним геномом ($2n = 14$) з Близького Сходу, одомашнена близько 10 000 років тому на південному заході Туреччини в Даг Карадаге. Широко культивувалася неолітичними селянами в регіоні Родючого Півмісяця, а потім в Європі. Її значення зменшилося після бронзо-